

Égigérő fa odújában

Szepesi Attila második verseskötetéről

„Enekeim megkeseredtek / szavaim számon kisebbedtek, / csuklásba és nyögésbe fuladt / mi virtus volt a költemény.” A Moldovai Mihály hegedős emlékére írt egyik versében fejezi be Szepesi Attila életútjának leírását az idézett versekkel, megjövendölve, hogy most már „A BELSŐ VÁNDORÚT” következik. A költő második kötete, a nemrégiben megjelent Hegedős ének bezáruló kapuja tehát egy korszaknak, a csatangolások, kalandozások, borozások és szakálltépések idejének, annak a harminc évnél, melynek eseményeit hol csendesedő derűvel, hol fogak közül szikrázó kemény szavakkal mondja „kövéri regösök” modorában is.

A Hegedős éneknek lírai hőse nemcsak irodalomtörténeti szempontból vállalja a hajdani énekmondók idézését (hogy a mai s régi korok íránt közönyös versolvasó figyelmét a méltatlanul elfeledett dalnokokra irányítsa), de mintegy fölfogadva azoknak sorsát, megérezve, hogy a modern költő is hasonló, s vállalva azt a szókimondó bátorságot, kiméletlen öszinteséget, szégyentelenséget, mely e kivételükönél fogva független hegedősöket jellemezte. Így született meg a Pajkos ének, mely meg nem alkuvó ironiával rajzol képet mai költészetünk idősebb s fiatalabb nagyságairól, ez a minden versszakban megjelent tartogató gúnyvers, mely gyilkos szeretettel tel. S hogy azok, akik e versből kimaradtak, mégse érezzék magukat biztonságban, a költő karikatúrát sorát ezzel zárja: „folytatható versem szerelem / bor mellett fűgő nőta közben / ezerkilencszázhatvenegyben / vendéglő szép Szegedben”.

Szepesi emlékező költő. Belső biztonságát az adja meg, ha a múltból beszélhet, ha a múltból szólhat, legyen az középkor vagy közelmúlt. A szegedi jelenlét nem vált költői jelenlétté első kötetében. Az üveg árnyékában, annál inkább a másodikban az emlékezés: „Szegeden kónokká okultam / hórukkfűktől kőcátaktól / tudományom borban tanultam / jók voltak az egzámének”. Ez az immár költészetété varázsolható, dalolható múlt ihlet a Kóromuzsikát („Csavargók akik voltunk / zúrós tépett / kocsmáról kocsmára szomjas / versvitézek”), a Szobrok a szegedi panteon trip-tihonját, vagy a város méltatlanul elfeledett öregének emlékvorsát: Sülj András: Vonat. Ez az utóbbi annak is jó példája, hogy Szepesit, amikor festőt, író megénekelt, nem is elsősorban maga a mű (például a Sülj-féle festészet naivitása) vezérli, hanem a sors, melynek ősbibb rekvizitumait kutatja erdélyi temetőben, Arpád-kori templom romjai között: „násfák boglárók török szabály / kopjafák koponyamezők / csavargásom fél Európa / visszatérek bujdosók idejébe” — majd a következő versszakban: „halottak költők földje ez a föld / hadak próféták földje ez a föld...” és e kötetnyitó vers végezetül: „állók utak partján / fad / nézlek faggatják és beszélnek”.

A költő előrelépést, mely a belső vándorúthoz való erőt is előlegezi, abban láthatjuk, hogy a második kötetre már a szimultán időszemlélet a jellemző. Míg az üveg árnyéka költeményeiben a modern versbeszéd, a történelmi tudat, az örökös vándorút, a hajdani költők emlékezte egy-egy külön való cél volt, míg a költő fegyvertárból egy-egy eszközt csak meghatározott témához tudott használni, a Hegedős énekben nem válik külön (jobbik részében legalábbis) múlt és jelen, történelem és vándorút, latríkánus és esz-

zadi költő, hanem mind együtt — a lírai hős birodalma, kora és eszköztára. Példának idézhetnénk az Etüdök második darabját, melynek címe Csövezők, s mely egyszerre szól a középkori s mai vándorlegényekről, két-féle nyelvi lehetőségből egygye halandzsáit, megbocsátó ironiával.

A nyelv szeretete egy olyan korban, mikor a gépek válsztékosságban kezdenek beszélni, mint az emberek, váltal anakronizmus. E kötetből valószínűleg még sokan fogják megírni, hogy nagy értéke egy elsüllyedt nyelvi kincs fölbúvárkodása. E nem is könnyű költői munka által Szepesi lírája olyan lehetőségekkel gazdagodott, amelyeknek hiányában éppen ezekben az években váit líránk egy tája kietlenné. Arról a nyelvi humorról van ugyanis szó (s itt nemcsak a szavakban, mondatokban kifejezhető, hanem a ritmus varázsolta humor, tréfa a főszereplő), mely nélkül a költészet gyomorhajos filozófiává sápad. Az utóbbi évszázadban költészetszemléletünkön eluralkodott az a felfogás, hogy a lírikus valamiféle szabadság-bajnok, romantikus hős, toronyba zárkozó világi vagy éppen közeleti személyiség lehet csak. Talán ez az oka, hogy Szepesinek a hegedős-intelmező feltámasztásához kell folyamodnia, ha költői egyéniségét meg kívánja

örizni. Mert a komoly tudósok, urak által lenézett hegedősöket nem kötötték doktrínák, vállalhatták a könnyű dalok, gúnyversek szerzőinek kijáró lebecsülést, vagy másképp: a bohócnak járó megbecsülést, fő jutalmuk mindenképpen a függetlenség volt. Szepesi Régi táncdalok című ciklusában s más régi költők modorában írt verseiben nem nehéz fölfedezni azt a procekvést, hogy elkerülje a procedurát, melynek végeztével a magyar költőt valamilyen gúnyába zokták be-leerőszakolni: zsinóros dolmányba, csizmába, mentébe vagy éppen frakkba. Másik fontos szándéka, hogy föllütket, az olvasói füleket ismét rányissa a nyelvi humor kikeletére, hogy olvasóit szórakoztassa is e régi dalok felidézésével. Végső célja valószínűleg nem egyéb azonban, mint azoknak az egyre sokasodó költőknek, akik a modern magyar költészet érdekében tárlják föl nyelvünk régi, berobbantott tárnait.

A Hegedős ének költője így járja a hazai és külföldi utakat. Az Alföldet és Erdélyt, Atlantiszt és Macedóniát. Külső és belső tájakat, a húségét, a szerelmét. S egy ilyen déli vándorút egy állomásán jegyzi fel (Szakopje nyár a vers címe), hogy „ÚJ VÁNDORLÁS ÉS ASZÁLY KÖVETKEZIK”. Várjuk tehát az újabb híradásokat.

Veress Miklós

Szerencsét hozott a pulyka

Szerencsét hozott a pulyka az ukrain Cserkassziban. Anasztaszija Sved éppen a pajtában foglalatokodott, amikor gyönyörű, ékkövekkel kirakott aranygyűrűje — hogy, hogy nem — lecsúszott az ujjáról, és a padló számtalan repedéseinek egyikébe gurult. Tüvé tették a pajtát, de a gyűrűt csak nem sikerült megtalálni.

A család a napokban pulykát vett, s az állatot néhány napig a pajtában tartották. Mekkora volt aztán a meglepetés, amikor a pulyka szétbontása közben a konyhakész valamit kemény tárgyba ütözött. Meglett a köves gyűrű.

A dolagnak az az érdekessége, hogy a gyűrű elvesztése és megtalálása között hatvan esztendő telt el. Anasztaszija — aki most 82 éves — mint fiatal lány, vőlegényétől kapta ajándék-

ba az ékszert, még az első világháború előtt, s az ebédre vett pulyka csak a napokban segítette vissza birtokába a rég elfelejtett értékes gyűrűt.

Termikus fúró

Harkovi és krivoj-rogi szakemberek olyan termikus fúróberendezést terveztek, amely hat-nyolcszorosára növeli a termelési sebességet a sarkvidéki munkálatoknál. A traktorralvázra szerelt berendezéssel épületek és távvezeték stb. alapozásához szükséges furatok alakíthatók ki. Működési elve igen egyszerű; kisméretű egésterben, nyomás alatt etetik el az üzemenyag és levegő keveréket. A fúvókán keresztül a hangebességénél gyorsabban kicsapó láng, mint éles penge vágja szét az örök-ké fagyos talajt. A műveleteket távvezérléssel irányítják.

Tenger a hegyekben

Mesterséges tenger jelent meg Kirgizia térségében. A viziről a Narin folyón épülő toktoguli víztárolóhoz tartozik. Vízkészlete elegendő a köztársaság legnagyobb — 1,2 millió kilowattos — erőművének működtetéséhez. Ezenkívül még 1,2 millió hektárnyi területet is öntözhetnek vele. Az öntözött földek egy része Kirgizliában, a többi pedig a szomszédos Tadzsikisztánban, Üzbegisztánban és Kazahsztánban található. Ezek a földeken évente 2 millió tonnával több gyapotot termesztenek majd.

Hegedős
András:

Móra Ferenc hétköznapijai

10. — Az enyim, igenis. Ötven pengő-forintot hozott az haza tegnapelőtt a bizonyítvánnyal, oda is adta az anyjának. No, gondoltam, ezt a nagy örömet megfizetjük a gyerekeknek. Úri kalappal lepem meg, mondtam az anyjának. Helybenhagyta, hát most viszem neki az örömet. Szaladok is, hogy még ágyban érjem. Ezt lássa meg először, ha szemit kinyitja a lelke.” (Úri kalap.)

Az ötödik osztályos Móra Ferenc magatartásáról, tanulmányi munkájáról Beke Lajos tanár visszaemlékezése közül jellemző adatokat. Beke Lajos volt az ötödik osztály osztályfőnöke. A diákok között sok volt a hanyag, a fegyelmezetlen, a korezmába járás miatt többeket eltávolítottak az iskolából. Móra — tanára vallomása szerint — „még ilyen környezetben, ilyen iskolatársak közt is meg tudott maradni tiszta jeles mintatanulónak... V. osztályának legjobb tanulója volt, hasonlíthatatlanul fölötte a többinek. Mégpedig olyan érte-

lemben, hogy soha nem volt más osztályzata, mint jeles, mégpedig nemcsak minden egyes tárgyból és minden egyes bizonyítványosztáskor, hanem még felelete és írásbeli dolgozata sem volt más, mint jeles”.

A nagy tudású Móra Ferenc a hatodik osztályban már „törvényen kívüli állapotot” élvezett. Tanárai nem hívták fel felelni, becsléltére bízták a tanulást. Ezért szinte a megdöbbenés morajlott át az egész osztályon, amikor a vallásánár felszólította, hogy a „megszentelő malasztrol” beszéljen. Nem is egyszer, hanem egymás után hatszor tette próbára Móra becsületességét a tanár. Ő kiállta a próbát, olyan folyékonyan felelt, hogy a tanárnak „mosoly ragyogott az arcán”. „...ma már nem tudnék a megszentelő malasztrol beszélni — írja Móra 1928-ban *Confiteor*... című vallo-másos cikkében —, mert Egélytan volt a hit-tankönyvünknek a címe, és ha Dantenak abból kellett volna egély-t tanulni, akkor bizonyosan konstruált volna még egy kinzószerszámot a pokolban olyan tankönyvírók részére, akik nem tudnak magyarul írni, a magyar gyerekeknek”.

Igy már természetesnek tűnik, hogy a hetedik osztályban nemcsak ötven forint jutalmat, hanem húsz forintnyi segélyt is kapott. A nyolcadik osztályban pedig hatvanöt forint jutalmat részesült.

Móra éppen úgy munkahelynek tekintette az iskolát, mint édesapja a műhelyt, a szőlőföldet, és mint édesapja a konyhát, ahol ruhát mosott, és kenyeret dagasztott. Ha már egyszert — nehéz kínok árán — bejutott a tudás várába, meg akarta hódítani a tudomány minden lehetséges területét. Széles körű, szinte polihiszteri műveltségének alapjait felsős gimnazista korában rakta le. Hatodikos, hetedikos

Iskola
életközben

Munkaközösség — tanárokból

Az iskola belső munkájával kapcsolatosan egyre többször hallják a szülők ezt a kifejezést: *iskolai tantárgyi-szakmai munkaközösség*. Történetét illetően nem valami új szervezeti egység ez az oktatási intézmények életében, ilyen vagy olyan formában, jól vagy gyengébben működve mindig szerepet játszott az iskola pedagógusközösségének a tevékenységében. A jó tantárgyi-szakmai munkaközösség hasznosságát a legtöbb nevelő és igazgató már felismerte, méltó helyére, az iskolai tevékenység irányításában azonban ez a kis közösség csak az oktatásügy továbbfejlesztését szolgáló párthatározat után került.

Mi a célja, szerepe, s jelentősége a tantárgyi-szakmai munkaközösségnek az iskola életében? Beszéljünk róla!

Mindenekelőtt *tanácsadói szerepét* emeljük ki. Napjainkban ugyanis lehetetlen egy igazgatótól elvárni, hogy teljes mértékben tisztában legyen valamennyi tanított iskolai tantárgy didaktikájával, s kitűnően ismerje azok speciális metodikáját. Az igazgató a tantárgyi munkáról a saját tapasztalatain, a szülőktől és a tanulóktól érkező tudatos, de a legtöbb esetben spontán természetű visszajelzéseken kívül a szakfelügyelőtől kaphat megbízható információt. A szakfelügyelő azonban — részint mert nem lakik ez illető iskola területén, részint mert munkatervének végrehajtása is elszólítja otthonától — nem állhat mindig az igazgató rendelkezésére. Melyik lesz az a

speciális szakmai tanácsadó szerv, amelynek véleménye alapján dönthet, amelyik állandóan információképes, és azonnal igénybe vehető? Nyilvánvalóan a tantárgyi-szakmai munkaközösség. Ezért van tehát komoly szerepe az iskolai munka irányításában.

A második szempont, ami létjogosultságát bizonyítja: a tantárgy *minőségi színvonalának megtartása*, és a szakos tanárok egyöntetűen jó munkájáért való *felelősség*. A tantárgyi-szakmai munkaközösségben beszélnek meg a tanárok a tantárgy legújabb eredményeit, a tantárgy tanításának korszerű irányelveit, a legfontosabb tennivalókat és elvárásokat stb. A megbeszéléseken, a szervezett óralátogatáson mód nyílik a szaktárgyon belüli egységes eljárások kialakítására, és nem kevésbé az értékes és jó tapasztalatok átvételére. A színvonalasan dolgozó munkaközösség az aktuális kérdések napirendre tűzése, a szakfelügyelőtől kapott friss információk átadása, feldolgozása és adaptálása révén magas színvonalra emelheti egy-egy tantárgy eredményét, tanulónak tudásszintjét. Természetesen nem közbömbös a munkaközösség vezetőjének a személye sem. Eredmény csak ott van, ahol maga a *munkaközösség-vezető is kiválóan képzett szakember*, aki tisztában van tantárgya legújabb tartalmi, metodikai stb. követelményeivel, maga is szereti és élvezi tanítani a szakját, s *becsüli és tiszteli a hivatását*. Nem véletlen, hogy hosszabb ideig vita tárgya

volt, illetve élt az a gondolat, hogy a munkaközösség-vezetőket a jobb munkavégzés és anyagi megbecsülés érdekében órákedvezményben vagy tiszteltéidjában kell részesíteni.

A harmadik lehetőség a munkaközösség számára: a kollektíven végzett munka révén a *jó munkahelyi légkör kialakítása*, a szaktárgyat tanító tanárok *közösségi életének megteremtése*. A munkaközösség tagjai ugyanis nemcsak irányelveknek fogadják el, hanem az egységes szemlélet kialakítása érdekében közösen készítik el egyes feladatokat. Például: érettségi írásbeli és szóbeli feladatok, tesztlapok, versenyfeladatok stb. Közösen készíthetnek és vitathatnak meg például tanmeneteket, bemutató órákat, kísérleteket vállalhatnak, és így tovább. Feladatuk lehet többek között a szaktárgy minőségi fejlődése érdekében a szaktárgyi szemléltetőanyag korszerűsítésére, a szertárak fejlesztésére, könyvek beszerzésére javaslatot tenni. S mindezek mellett még eredményesen segíthetik egymást a munkaközösség tagjai az egyéni tanulásban, illetve a továbbképzés eredményességében. S nem utolsósorban: ösztönözni nyújthatnak, s támogatják az újító pedagógusok munkáját.

Befejezésül — korántsem teljességre törekedve — mondjuk el: a *nevelőtestületi demokrácia* egyik előfeltétele is a munkaközösség. Az új Rendtartás ugyanis nemcsak kimondja megalakulásuk szükségességét, hanem lehetőséget is teremt egyben a jogok és kötelességek gyakorlására. A munkaközösség vezetője például esetenként elkísérheti az igazgatót óralátogatásaira, szervezi és ellenőrzi a szakirodalom tanulmányozását és felhasználását, közreműködik az igazgatói beszámoló elkészítésében és így tovább.

A példák azt igazolják: a munkaközösség sokat tehet az iskola nevelő-oktató munkája javítása, a tanárok alkotó tevékenysége, a módszertani eljárások tökéletesítése, az egységes követelményrendszer stb. kialakítása érdekében. Még azt a kijelentést is meg merem közzétekin: Ahol igényes és kiváló a munkaközösség, ott rendben, színvonalasan folyik a munka...

Bánfalvi József

gimnazista volt, amikor a félegyházi lap szerkesztőjétől, aki már az írásait is közölte, megszerezte a füzetenként megjelent Pallas lexikont. Móra elhatározta, hogy berendezkedik a jövőre, és készít a maga használatára egy öt érdeklő lexikont. Először csak a lírikusok élet-rajzát akarta kiadni, de ezzel nem elégedett meg: a regény- és drámaírók életrajzának le-másolásába is belekezdett. Aztán etvágyat kapott a mitológiára, a botanikára, a csillagászat-ra, sőt a filozófiára is. A szenvedéllyé vált tudásszomj arra kényszerítette, hogy lemásolja a lexikon megjelent másfél kötetét. Végül is a szülők vetettek véget a lexikonmásolásnak. Az édesapja kiszámította, hogy a subafoltozásból származó jövedelmet felemészti a petróleum; az édesanyja, aki hajnalban felkelt dagasztani, sírva fakadt, hogy fia még mindig a lámpa mellett görnyed, s ő intézte el a szerkesztőnél, hogy a fia ne kapja meg a lexikon megjelenő új füzeteit. (*Félbemaradt egzisztencia*.)

Erettségi vizsgájának külön története van. 1897. június 11-én tett érettségi vizsgálatot. A jegyzőkönyvi bejegyzés szerint „A magyar nyelvi dolgozatok közül behatóbb tudásról tanúskodik Móra Ferenc dolgozata.” A német nyelvből írt dolgozata is a „legsikerültebbek” között volt. A latin és a matematika dolgozatok közül a jegyzőkönyv nem említi kiemelkedő értékű munkát. „A sorrendre nézve — olvassuk a jegyzőkönyvben —: a bizottság előbb azokat hallgatta meg, kik a magyar nyelvi tételeiket jobban oldották meg.” A vizsgabizottság azt javasolta, hogy kiemelkedő magyar irodalmi dolgozatáért az „M” kezdőbetűs Mórát „kitüntetésül legelsősorban, és egymagát vizsgáztassák”. Beke Lajos tanár, aki az érettségi vizsgálat jegyzője volt, visszaemlékezésében elmondja, hogy Móra erre nem számított.

(Folytatjuk.)